

El CEIP Es Secar de la Real. L'inici d'un procés de transformació

Albert Riutort

RESUM

La intenció d'aquest article no és altra que donar a conèixer la situació organitzativa i metodològica en què es troba el CEIP Es Secar de la Real i el projecte que l'actual equip directiu hem plantejat per al quadrienni 2020-2024 amb el suport de l'equip docent. Així mateix, també pretén incidir, en la mesura de les seves possibilitats, en la concepció que té del centre el barri des Secar de la Real, i estendre la mà per establir una relació més estreta i propera.

RESUMEN

La intención del presente artículo no es otra que dar a conocer la situación organizativa y administrativa en la que se encuentra el CEIP Es Secar de la Real y el proyecto que el actual equipo directivo hemos planteado para el cuatrienio 2020-2024 con el apoyo del equipo docente. Asimismo, también pretende incidir, en la medida de sus posibilidades, en la concepción que se tiene del centro desde el barrio del Secar de la Real, y tender la mano para establecer una relación más estrecha y cercana.

I. CONTEXT

Es Secar de la Real és el barri de Palma d'on l'escola pren el nom. Un redol de Ciutat marcat pels nombrosos esdeveniments històrics i culturals que s'hi han celebrat; la presència d'un assentament propi del talaiòtic final de Mallorca o el jaciment romà sobre el qual es construí el polèmic Hospital Son Espases evidencien que era una zona important centenars d'anys abans de Crist.

També durant l'època de dominació musulmana s'hi desenvolupà agricultura de regadiu gràcies a l'aigua canalitzada per les síquies de sa Font de la Vila i d'en Baster; de fet, el topònim "Real" molt probablement deriva del terme àrab "arriat", que significa "hort" o "jardí". Amb la conquesta catalana, el rei Jaume I va atorgar a Nunó Sanç el dret de construir-hi el monestir de Santa Maria de la Real, del qual només es conserven alguns elements, ja que l'actual és una construcció més recent aixecada sobre l'antiga.

Sens dubte, un pretext propi d'una novel·la o film històric, si més no, de rondalla. La Real com la coneixem avui no comença a agafar forma fins a les darreries del segle XIX, quan es comencen a localitzar les primeres cases concentrades al voltant de la carretera d'Establiments. I durant el segle XX, quan destaca l'arribada del tramvia i posterior substitució per les línies de bus, la crisi de l'agricultura i el boom turístic que provocà la fragmentació de la terra i posterior urbanització de zones com Can Serra Parera o el camí de Ca na Verda, ja cap al 1970.

Avui, hi trobam una població empadronada de gairebé 5.000 persones (padró de 2020) amb un increment de població dels més elevats de Ciutat; concretament, un 25% des de 2004, segons dades de l'Ajuntament de Palma. A banda de l'emblemàtic monestir i les síquies d'en Baster i de sa Font de la Vila, la barriada també disposa d'equipaments més actuals, com l'esmentat hospital de Son Espases; la biblioteca de Son Cànaves, que enguany celebra el desè aniversari; el camp del Club de

Futbol La Unión i el poliesportiu David Muntaner. Al llindar entre es Secar de la Real i la barriada d'Establiments, just al carrer del Vicari, trobam la nostra escola.

2. L'ESCOLA

Com a escola, som hereus de tot el que ens ha succeït i de totes les persones que han habitat les parets que conformen el CEIP Es Secar de la Real. I no és poca cosa: devers una norantena d'anys carregats d'històries personals i col·lectives formen part del nostre bagatge; l'inici en temps de la II República, l'arribada del feixisme i la dictadura, la transició i l'arribada de la democràcia, en camí cap al segle XXI, la transformació social i demogràfica de la Real, de Palma i del conjunt de les Illes Balears.

Com el seu entorn més proper, l'escola s'ha anat adaptant a les diferents circumstàncies i esdeveniments socials que l'han acompanyada. Durant un llarg període de temps fou l'escola d'aquesta part de Ciutat, que tenia poc de ciutat i molt de possessions i cases d'estiueig, on nins i nines hi acudien de forma disgregada per raó de gènere i, per què no dir-ho, ideològica. Eren infants del barri, famílies d'origen mallorquí, algunes de les quals encara establertes a Secar i que recorden amb inevitables dosis de nostàlgia el seu pas per l'escola, una part important de les seves vides.

Més endavant, l'escola va esdevenir quelcom semblant a una llar per a les famílies que arribaven a les cases autoconstruïdes del camí de Ca na Verda, anomenat per ells mateixos com "El Hoyo" pel fet d'estar enclotat al pas del torrent de sa Riera entre el nostre barri i So n'Anglada. Allà es poden trobar prop d'un centenar de cases que donen aixopluc a centenars de persones, generalment famílies d'ètnia gitana que des de fa més de trenta anys resideixen en aquest espai declarat per l'Ajuntament de Palma com a Sistema General d'Espai Lliure i que es preveu que en un futur acabarà formant part de la Falca Verda com preveu el Pla general d'ordenació urbana.

Es tracta, aleshores, d'una zona legalment no urbanitzable, cosa que deixa els seus habitants en una greu situació de desemparament; una situació que es podria agreujar si tenim en compte l'aportació de Miquel Grimalt, geògraf i autor de la tesi *Geografia del risc a Mallorca. Les inundacions*. Per Grimalt, tot i les obres de canalització que reforçaren les parets i aprofundiren el cabal de sa Riera, no es pot garantir que no es torni a desbordar, com va passar temps enrere en nombroses ocasions.

Així, de manera progressiva i amb els canvis que varen esdevenir, les famílies del barri que tradicionalment havien duit els fills i les filles a la nostra escola, optaren per escolaritzar les generacions futures en altres centres públics o concertats propers, un fet que s'ha anat succeint fins als nostres dies.

Avui tenim una escola que acull poc més de 60 alumnes. A banda de la vintena d'infants procedents d'El Hoyo —més d'un terç del total de l'alumnat del centre—, també en formen part un petit nombre de famílies que provenen del nucli urbà des Secar, i un altre gran gruix a qui els han assignat el nostre centre des del Servei d'Escolarització i que provenen de diferents zones de Palma (Camp Redó, Bons Aires, Arxiduc, Son Sardina, So n'Espanyol, sa Indioteria, Santa Ponça, Badia Blava

o Puigderrós, entre d'altres), la qual cosa fa que, en moltes ocasions, quan troben una plaça escolar més propera al seu domicili, canvii de centre.

3. L'ESCOLA DES DE DINS

El testimoni més recent i proper que tenim és, sens dubte, el d'Àngela López de la Grana, na Cuca, com la coneixem tots els mestres i les famílies que hem compartit algun curs amb ella. Com ella mateixa explica, arribà i es trobà sola a l'escola, sense saber on eren les claus; si hi va entrar fou gràcies a una alumna que va fer d'amfitriona i l'acompanyà en el primer dia d'aquells 23 anys al CEIP Es Secar de la Real.

En aquest període, l'escola ha experimentat, en la seva mesura, els canvis que ha sofert la població de les Illes Balears en general i les escoles en particular, centrades fonamentalment en un augment significatiu de la població provinent de països d'arreu del món. Espanya, Itàlia, França, Romania, Rússia, el Marroc, el Pakistan, l'Índia, l'Argentina, Colòmbia, el Brasil, el Perú i Veneçuela són els països d'origen dels alumnes del nostre centre, on l'ús de la llengua catalana és pràcticament nul, a excepció d'algunes famílies arribades els darrers cursos i que es poden comptar amb els dits de mitja mà. La gran majoria prenen la llengua castellana com a llengua de relació i socialització tant dins l'escola com fora, la qual cosa fa palesa la necessitat, per una banda, d'emfatitzar el paper de cohesió i d'arrelament que necessàriament ha de fer la llengua catalana a l'escola, i, per una altra, de posar en marxa iniciatives per al foment de l'ús de la llengua pròpia per part de les institucions públiques, més encara en contextos desfavorits de Ciutat.

La relació de llocs de treball de l'equip de mestres està conformada per una plaça d'educació infantil, una de primària, una altra d'educació física, una de llengua estrangera (vacant), una d'educació musical i una de pedagogia terapèutica. Pel que fa a les places de religió, suport a educació infantil (+1) i suport a educació primària (+1), són places a mitja jornada, igual que la de la figura de l'orientador, que acut al centre un pic per setmana, i la de la figura de PTSC, que hi acut cada quinzena. Fins al curs 2019-20, a més, disposàvem d'una plaça d'atenció a la diversitat, que s'ha reconvertit en una plaça de pedagogia terapèutica (PT) per al curs 2020-21, però que, segons la previsió de places per al curs 2021-22, quedarà suprimida, com a mostra de la incomprensió de la situació dels centres educatius per part de l'Administració, que duu a terme una gestió centrada en les xifres i les quotes. Tot plegat fa que l'equip de mestres estigui curs rere curs en constant fluctuació, de la mateixa manera que passa amb una part de l'alumnat.

L'edifici tan sols consta de 6 espais destinats a aula, per la qual cosa la forma d'agrupament dels alumnes també és un tret que ens diferencia de la resta d'escoles. Tot i que no sempre s'han agrupat de la mateixa manera (varia en funció de la matrícula de cada nivell), el més comú ha estat agrupar els 3 nivells d'educació infantil en un sol grup, 1r i 2n de primària en un altre grup, 3r i 4t en un altre i, finalment, 5è i 6è de primària formant-ne un altre. No per cap convicció pedagògica, sinó per motius estructurals i administratius. L'escola, a l'edifici actual, mai no podrà arribar a ser un centre d'una línia.

Oferim servei d'escola matinerana i el programa d'acompanyament escolar (PAE-PROA+) per als alumnes de 5è i 6è de primària. Durant els mesos d'estiu, l'Associació de Famílies d'Alumnes (AFA) del centre ofereix la ludoteca d'estiu per a infants i famílies i, en altres temps, s'han dut a terme activitats en col·laboració amb l'Associació de Veïnats des Secar de la Real, que malauradament no tengueren gaire èxit entre les famílies del centre; la causa fonamental és la inexistència de l'oferta del servei de menjador escolar. La gran majoria d'alumnes no resideixen al barri, i fer activitats al centre durant l'horabaixa els implica nombrosos desplaçaments entre l'escola i llurs domicilis.

Aquest és un dels punts clau. La posada en marxa del menjador escolar que ens hem proposat com a objectiu per al quadrienni 2020-2024 pensam que permetria l'estabilització i fins i tot el creixement del centre. Aleshores, tendrà sentit desenvolupar una oferta acurada d'activitats extraescolars coherent amb el projecte educatiu del centre que respongui a les necessitats reals d'infants, famílies i barri.

Avui, a l'escola del postconfinament; a l'escola de "mascareta - metres de distància - mans netes" que conviu amb la pandèmia mundial i les successives onades de contagis, que ha hagut de fer com si res no passàs i que ha contribuït de forma impecable al manteniment de l'activitat social i econòmica..., en aquesta escola que alguns han volgut vestir de puntal per sostenir el sistema establert; just en aquest context, l'equip de mestres del CEIP Es Secar de la Real ens proposam iniciar la nostra petita gran revolució.

Regirar l'escola iniciant un canvi de fons a partir de la introducció de metodologies actives, procurant atendre les necessitats evolutives i emocionals dels infants; perquè, si alguna cosa ha posat de manifest aquesta pandèmia, han estat les dificultats laborals, socials i econòmiques que moltes famílies han patit i que han agreujat una situació de vulnerabilitat que ja venia d'enrere.

Per això, és necessària una anàlisi de les necessitats des d'una perspectiva que involucri tots els agents: el centre, els alumnes, les famílies i la comunitat.

4. DETECCIÓ DE NECESSITATS

Centre

- Definir la línia metodològica del centre.
- Dissenyar un pla de formació docent acostant-se a processos d'innovació.
- Actualitzar els documents de centre.
- Iniciar una anàlisi exhaustiva dels processos d'avaluació.
- Projectar a l'exterior una imatge positiva del centre.
- Promoure l'ús i el valor de la llengua catalana entre alumnes i famílies.
- Posar en marxa iniciatives que permetin estabilitzar la mobilitat d'alumnes.
- Necessitat de reorganització i reestructuració dels espais i materials de què disposem al centre.

Alumnes

- Infants de tres anys que necessiten períodes d'adaptació flexibles, ja que no han estat escolaritzats prèviament.
- Necessitat d'intervenir en l'àmbit lingüístic, tant per les nombroses dificultats en la parla com pel desconeixement de la llengua catalana.
- Seguiment acurat de la relació entre família i escola degut a l'alt índex d'absentisme en alumnat vulnerable.
- Infants amb demanda constant de mirada, presència i atenció per part de l'adult. Amb poca autonomia.

Famílies

- Necessitat d'acostar-se a models que ofereixin límits i pautes educatives que facin front a les dificultats evolutives i maduratives dels infants (manca de control d'esfínters, dificultats d'expressió oral, irritabilitat, cansament...).
- Guiatge en l'establiment de rutines i hàbits saludables de son i d'alimentació.
- Incrementar el nombre de famílies que participen activament en les iniciatives organitzades per l'AFA o pel mateix centre.

Comunitat

- Construir ponts de diàleg i de col·laboració amb les entitats de l'entorn proper.
- Cal un apropament entre l'escola i la població del barri des Secar de la Real.
- Necessitat de trencar amb l'estigma existent en relació amb l'escola i la idea preconcebuda que se'n té.

Tots són indicadors que posen de manifest la necessitat de plantejar aquest canvi, una necessitat evidenciada per l'experiència dels mestres que fa més temps que coneixem la realitat del centre i que, curs rere curs, ens trobam que la resposta pedagògica que fins ara hem ofert no s'adequa a les necessitats reals dels alumnes. Al mateix temps, pensam que és cabdal iniciar un període de reflexió per plantejar una escola més amable amb la infància, conscient i coherent amb les aportacions científiques actuals, respectuosa amb els ritmes de desenvolupament i d'aprenentatge dels infants. Fer una escola oberta a l'entorn i a les famílies, participativa i compromesa.

Objectius proposats

Per tot això, en el projecte de direcció per al quadrienni 2020-2024, encapçalat per Catalina Sánchez (directora) i un servidor (secretari), hem plantejat els següents deu grans objectius que amb el temps i la reflexió conjunta anirem concretant a partir de diferents propostes.

1. Definir i instaurar una línia metodològica de centre consensuada i coherent.
2. Impulsar la innovació metodològica i pedagògica.
3. Fomentar l'anàlisi i la reflexió dels resultats que es desprenen dels aprenentatges dels alumnes per tal d'emprendre accions de millora.
4. Millorar els resultats dels alumnes preveient tots els eixos de desenvolupament cognitiu, potenciant aquells on destaca cada infant i compensant-ne els més febles, incidint sempre en la significativitat del procés d'aprenentatge.
5. Revisar i actualitzar de manera progressiva els documents institucionals de caràcter permanent del centre.
6. Promoure el treball en equip i la participació en la presa de decisions. Dinamitzar, promoure i gestionar, en l'àmbit de les nostres competències, els serveis complementaris i extraescolars.
7. Dinamitzar, promoure i gestionar, en l'àmbit de les nostres competències, els serveis complementaris i extraescolars.
8. Millorar la infraestructura i els equipaments del centre.
9. Fomentar la implicació i participació de les famílies en el centre.
10. Promoure la projecció exterior del centre i la divulgació dels projectes que s'hi duen a terme.

Primeres passes

No hi ha recepta màgica, ho sabem bé. Hem començat el nostre camí aquest curs tan complex i, en la mesura de les nostres possibilitats, traçam les primeres línies del projecte. Emmirallats en projectes educatius d'arreu de Mallorca com el del CEIP Son Basca, el CEIP Rosa dels Vents o el CEIP Es Talaiot, també el CEIP Puig de na Fàtima o el CEIP Verge de Lluc, entre d'altres, que són fruit de molts anys de reflexió, de formacions, de jornades i visites a escoles referents de molts indrets, especialment de Catalunya, com és el cas de les escoles El Martinet, Congrés - Indians o Els Encants.

Escoles que han trencat amb la concepció més tradicional de l'educació i que han apostat amb fermesa per atorgar un paper actiu als alumnes, on els docents tenen la tasca de dissenyar espais i propostes que permetin un desenvolupament global dels infants i que alhora responguin al que estableix el currículum, els guïïn i acompanyin en el procés d'aprenentatge; observar per documentar, registrar, avaluar i replantejar.

Formació

Així, a l'hora de plantejar el curs 2020-21, es feia inevitable emfatitzar la necessitat d'una formació de centre que anàs en aquest sentit. Ja havíem iniciat, cursos enrere, la participació en l'APS Tramuntana, que ha significat una important finestra al nostre patrimoni natural i cultural, a banda de la font inesgotable de recursos aprofitables que hem lligat al treball fet a les aules; també ha facilitat l'accés a la xarxa de refugis per poder fer-hi nit amb els alumnes, que probablement no havien passat mai un vespre en un entorn privilegiat com el que representa la Serra.

Per això, vàrem contactar amb el CEP de Palma, que, davant l'inici del nou projecte plantejat a la nostra escola, ens ha obert les portes de bat a bat i ha fet fàcil l'inici d'aquest camí. Les aportacions de la neurociència a l'educació des de l'òptica de les metodologies actives; el sentit d'observar les etapes evolutives dels infants de 3 a 12 anys; les assemblees i els cercles restauratius, els tallers, els projectes i els ambients d'aprenentatge com a propostes metodològiques, el disseny d'espais d'aprenentatge i l'ús de material manipulatiu específic, juntament amb la visita a centres que ja han interioritzat aquesta nova mirada en el seu dia a dia, i la reflexió compartida entre l'equip docent, han estat els ingredients d'aquesta primera experiència formativa que hem pogut gaudir en col·laboració de Montse Mozo (CEIP Rosa dels Vents), Ana Eugenio (psicòloga i assessora educativa), Quique Xaudiera (CEIP Puig de na Fàtima), Marta Llompart (CEIP Miquel Duran i Saurina), el CEIP Verge de Lluc i el seu equip docent, i Elisabet Pares (assessora del CEP).

Per a nosaltres, un bon inici que, a més, ens ha conduït a prendre contacte amb persones que en un futur proper podrien formar part del projecte d'escola, involucrades en el procés formatiu, i, alhora, fent un assessorament pedagògic i un acompanyament a l'equip de mestres.

Incidint en l'aspecte de la formació, des d'aquest curs també participam en el Projecte de Millora i Transformació de Centres (PMT) de la Conselleria d'Educació i Formació Professional, que, en paraules del mateix projecte, es planteja com a principal propòsit acompanyar els centres educatius en procés de canvi, facilitant-los eines i mètodes de treball que els permetin la millora i la transformació educativa de manera progressiva i sostenible en el temps. Sens dubte, un recurs indispensable que ha de possibilitar i facilitar el camí cap al nostre objectiu i que previsiblement s'estendrà en el temps.

Reunions pedagògiques

Al llarg del curs, hem instaurat les reunions pedagògiques. Hom té la sensació que quan està immers en el dia a dia d'una escola, ja sigui gran o petita, no hi ha temps suficient per parlar de pedagogia. Ocupam el temps amb reunions organitzatives, amb burocràcia, sol·licituds per a l'orientador, amb informes NESE i adaptacions curriculars, eternes sessions d'avaluació generalment poc profitoses... Enguany també adaptam plans de contingència als canvis que van sorgint i un llarg etcètera de quotidianitats que, tot i ser necessàries per al funcionament del centre, moltes vegades ens ennigulen la visió global de l'escola. Cal una mirada holística, més integradora i harmoniosa.

Per això, una o dues vegades a la setmana ens asseim i compartim moltes de les reflexions que ens han sorgit arran de les sessions de la formació de centre, introduïm i tractam les temàtiques i les persones de les ponències de l'esmentada formació, plantejam algunes dinàmiques a partir de les orientacions de les sessions del PMT, començam a plantejar com concretar el canvi de cara al proper curs o, simplement, compartim els neguits i les preocupacions que ens genera, que no és poca cosa. Tot plegat, continuant i compartint el procés de reflexió de manera paral·lela a la formació.

L'escola oberta a l'entorn

Obrir l'escola a les famílies i a l'entorn és un dels reptes proposats als objectius del projecte de direcció sobre el qual ja hem començat a treballar. Arran de les trobades que hem dut a terme

l'equip directiu amb Magdalena Vidal, presidenta de l'Associació de Veïnats des Secar de la Real, hem organitzat diferents activitats. Un exemple és un taller de caixó flamenc adreçat als alumnes i a les famílies del centre, que s'ha pogut dur a terme amb variacions en les dates, per tal de respectar les restriccions vigents en cada moment. També hem plantejat activitats amb els alumnes que ens han permès un apropament i, per què no dir-ho, un descobriment de l'entorn en el qual es troba l'escola que he descrit en el context del present article; una trobada amb Ricard Terrades (veïnat del barri que fou alumne de l'escola temps enrere) i l'agrupació de siquiers ens va permetre veure amb els nostres ulls com l'aigua de la font d'en Baster, situada a Esporles, brollava pel darrer tram de la siquia davant dels nostres ulls, dotze quilòmetres després, en direcció als safarejos del monestir. Seguint el recorregut de l'aigua, també ens hem acostat al monestir de la mà del pare Josep Amengual, qui compartí una estona amb els alumnes més grans de l'escola per donar-los a conèixer el valor patrimonial i cultural de l'edifici, així com els esdeveniments que hi han tengut lloc, sense oblidar la visita a la captivadora biblioteca que hi trobam.

Amb els més petits hem optat per acostar-nos a la cultura mitjançant alguns oficis tradicionals. Quasi sense saber-ho teníem ben a veïnat de l'escola Pep Toni Ferrer, cordador de cadires i artesà de la llatra. Poguèrem visitar els seus tallers, conèixer de primera mà detalls d'aquests dos oficis i practicar amb les fulles de garballó que entrellaçàvem fent tires de llatra emprades per a la confecció de senalles i cabassos.

Ambdues propostes, la de grans i petits, ens han mostrat les possibilitats que ens brinda una obertura real cap al barri: visites, activitats, un "simple" passeig que desperta tot un món de possibilitats i de punts d'on encetar nous aprenentatges i despertar nous interessos en els infants que sens dubte han de formar part del projecte de centre que estam construint.

Les famílies

Fa just un any i mig, l'AFA del centre no estava constituïda, tot i que sí que es feien algunes trobades informals. Fou gràcies a l'empenta d'algunes famílies que feren la passa i decidiren posar-se al capdavant, juntament amb l'assessorament d'Edu Montes, el nostre representant de l'Ajuntament al Consell Escolar, qui els va guiar en els passos que havien de seguir per constituir-la, que es va començar a dinamitzar. Poc temps després, des del centre i alhora responent a una necessitat, es varen iniciar reunions entre l'equip directiu i les famílies per tal d'establir un punt de partida comú. Al mateix temps, també des de l'equip d'educació infantil i amb el suport de la PTSC de l'escola, Marta Hernández, es varen plantejar unes trobades amb les famílies per tal de poder tenir un espai on compartir els dubtes i neguits amb relació a l'educació i criança dels seus fills, prenent com a referència les experiències dels espais familiars.

Aprofitant aquestes primeres passes, de contacte amb les famílies, a l'inici de l'actual curs ens hem plantejat la possibilitat d'iniciar un primer projecte que impliqui infants, famílies i mestres. Tot i les dificultats trobades a causa de les mesures sanitàries variables segons la incidència de la pandèmia a les quals ens hem hagut d'adaptar, vàrem posar fil a l'agulla. La mirada s'enfocava cap a l'espai exterior de l'escola, un espai petit però amb un gran potencial, amb la capacitat d'incidir en el joc dels infants, en moltes ocasions basat en l'ús exclusiu de la pilota, amb jocs d'explosió motriu que

moltes vegades conduïa a enfrontaments i conflictes entre infants, la qual cosa exigia una intervenció constant per part dels adults. Per això, amb voluntat de l'equip de mestres d'oferir un espai lúdic i d'aprenentatge lligat a l'entorn natural, enriquir-lo per tal de diversificar les propostes i els materials existents i obrir un ventall de possibilitats de joc, partint de la seguretat i alhora tenint en compte les necessitats dels infants d'aquestes edats, varem decidir potenciar l'ús de materials reutilitzats per atorgar un sentit ambiental al projecte i donar cabuda a propostes de risc (que no perill) i de seguretat, de verticalitat i no exclusivament d'horitzontalitat, d'explosió i de calma, espais de joc individual i espais trobada en comunitat. Així, redactàrem el Projecte de millora de l'espai exterior i, en la mesura que les restriccions ens ho han permès, hem començat a treballar-hi; s'han creat dues noves zones d'hort, s'ha preparat un espai com a arener, s'han emprat jardineres per delimitar i embellir l'espai on els infants han sembrat diferents plantes aromàtiques, hem creat una zona d'equilibris i un espai de trobada amb troncs, i un llarg etcètera de propostes que properament anirem materialitzant.

Menjador

Perquè aquestes primeres passes prenguin més consistència, és molt important tenir la possibilitat d'oferir un servei que considerem cabdal: el menjador. Actualment, ja hem fet la petició formal per instal·lar-lo i hem rebut la visita dels tècnics responsables que ens han confirmat que és viable; la decisió, com moltes vegades, ha de tenir voluntat administrativa. Pensam que pot marcar un abans i un després en un doble sentit; per una banda, perquè tenim constància que aquest és un dels motius pels quals algunes famílies opten per altres centres on sí que s'ofereix aquest servei i, per una altra banda, perquè seria un instrument molt valuós per als infants i les famílies en situació de vulnerabilitat.

Som conscients que queda molt camí per recórrer, que aquestes sols són les primeres passes d'un llarg camí, i que darrere d'aquestes passes en vendran més.

5. LES PASSES QUE VENEN

Agrupaments

Com ja he comentat al llarg de l'article, el motiu pel qual ens agrupam de manera diferent a com ho fan la majoria de centres respon a criteris estrictament organitzatius, almanco fins ara. Però aquesta afirmació no fa del tot justícia a la realitat, ja que alguns cursos enrere vam començar a tractar les disciplines artístiques a partir de tallers, de vegades amb caràcter trimestral però d'altres vam arribar a plantejar-los setmanalment, i un dels objectius era la interacció d'infants d'entre 3 i 12 anys. Es creaven sinergies i vincles que avui enyoram. Potser aquest ha estat un dels punts d'inflexió en la voluntat de replantejar l'organització i el funcionament de l'escola, ja que ens va permetre evidenciar que es pot arribar molt més enllà del que hom es planteja a partir de propostes que atorguen als infants un paper actiu i cooperatiu. La situació actual i la necessitat de mantenir els grups estables de convivència no ens permet aquest tipus d'agrupament, però de ben segur que ens serveix de pretext a l'hora de repensar com volem planificar els nous agrupaments al centre.

De fet, de cara al proper curs ja hem parlat de reestructurar l'organització que hem dut a terme aquests darrers cursos i plantejar la possibilitat que els 4 grups que tenim ara mateix s'organitzin en tres comunitats: la comunitat de petits (educació infantil), la comunitat de mitjans (1r, 2n i 3r d'educació primària) i la comunitat de grans (4t, 5è i 6è d'educació primària). Serien tres grups d'alumnes amb un espai de referència per a cada grup i, sempre que la ràtio ho permetés, amb dos mestres referents.

Metodologia

Metodològicament parlant, les escoles i els mestres del segle XXI tenim tot un ventall d'opcions i, tot i així, costa trobar escoles amb una línia metodològica clarament definida i que, a més, sigui coherent entre cicles i etapes.

És sabut que hom tria o prefereix una escola o una altra en funció de molts criteris, ja sigui des de l'òptica de mestre/a o de família; titularitat, horari, serveis que ofereix, proximitat al domicili, tractament de les llengües..., però si hi ha una cosa que marca la diferència és, sens dubte, la línia metodològica. És allò que defineix el centre i que duu implícita quina idea d'infància, d'escola i de comunitat es té.

Més enllà de les modes i de l'anàlisi superficial que de vegades feim de determinats corrents i opcions metodològiques, cal aprofundir en l'essència de les propostes que millor s'adapten a la nostra realitat. Per tant, durant els mesos que vendran, i pensant en el proper curs, començarem un canvi radical i decidit pel que fa a la metodologia basat en:

- El paper actiu dels infants en el propi aprenentatge.
- Una visió global del procés d'ensenyament-aprenentatge.
- L'educació lenta i el respecte per la diversitat.
- El disseny i la cura dels espais des d'una consciència ètica i estètica.
- Un ferm compromís amb la formació contínua.
- El foment de la participació de tots els agents de la comunitat educativa.

Tot plegat, amb la finalitat d'aconseguir una escola més amable amb la infància on puguem viure experiències qualitatives que permetin desenvolupar tot el potencial dels infants. Per això, caldrà planificar una vida a l'escola que aculli i potenciï els moments d'assemblea de cada grup o comunitat de referència, moments de treball en petit i gran grup a partir de propostes relacionades amb cada àrea de coneixement; també espai per al desenvolupament de tallers amb propostes més específiques i l'elaboració de projectes de recerca; altres moments en què es desenvolupin projectes interdisciplinaris; també moments que possibilitin la interacció de tots els alumnes del centre mitjançant els benenars col·lectius, les sortides o els tallers artístics, com ja hem fet cursos enrere. Sempre amb una visió global que prioritzi una quotidianitat escolar relaxada i amb la mirada posada en les persones.

Aquesta organització basada en la implementació de les metodologies actives, juntament amb una redistribució optimitzada dels recursos humans i una visió multifuncional de tots els espais del centre, ens ha de permetre una millor atenció de les necessitats dels infants de 2/3 anys, així com

d'aquells altres que ho necessitin durant el període d'adaptació amb una resposta adequada en els àmbits afectiu, emocional i de vincle; també ha de preveure el que estableix el currículum de les Illes Balears a partir de les propostes preparades per als espais de referència, els altres espais d'aprenentatge o els tallers. A més, ha de fer-ho respectant les necessitats de cada una de les comunitats. La reducció de ràtios ens permetrà oferir una atenció més personal i individualitzada, sempre tenint ben present la importància de documentar la vida a l'escola des d'aquesta nova mirada per tal de disposar de les evidències necessàries per dur a terme processos d'avaluació globals i més justs.

Projectes de centre

Una altra vegada, són moltes les possibilitats que se'ns obren quan pensam en els projectes de centre que han de tenir un pes important en el quefer diari de l'escola, i estam convençuts que, perquè es puguin iniciar i consolidar amb èxit, hem de partir de les potencialitats que tenim més a l'abast; dins el mateix equip de mestres, en la mateixa comunitat educativa, així com en l'entorn natural i cultural proper.

- Un procés d'adaptació respectuós amb les necessitats dels infants i de les seves famílies que, a la vegada, els ofereixi un espai de trobada i diàleg amb l'equip de mestres i altres famílies, on poder compartir els dubtes i les angoixes derivades de la criança.
- Inici d'un espai familiar on poder acompanyar les famílies que ho necessitin atorgant-los l'oportunitat de viure experiències riques que els nodreixin d'estratègies i habilitats parentals. Tot això, amb el suport i assessorament de l'orientador del centre, la figura de la PTSC i mitjançant la intervenció del servei comunitari.
- Projecte de psicomotricitat vivenciada per tal de contribuir al desenvolupament de l'autonomia i la identitat no sols dels infants de 3 a 6 anys sinó de tots els infants de l'escola, entesa com una eina fonamental per al bon desenvolupament físic i emocional.
- Assemblea general d'alumnes, fomentant la participació en la presa de decisions que afecten el seu dia a dia, mitjançant reunions establertes amb l'equip directiu.
- La posada en marxa del menjador, que pensam que pot ser una realitat en els propers cursos, hauria de possibilitar alhora l'oferta d'uns berenars col·lectius saludables que, fins i tot, es podrien gestionar amb un projecte participatiu entre les famílies i l'escola.
- Posada en valor dels ensenyaments artístics a partir d'un projecte global que els prevegi i potencii com a eixos essencials per al desenvolupament global dels infants.
- La posada en marxa de projectes comunitaris en col·laboració amb les famílies i altres entitats del barri, com poden ser l'adequació del terreny confrontant amb el poliesportiu, i que és propietat de l'IME, per tal de crear un nou espai exterior amb què poder comptar per fer-hi nombrosos projectes i activitats.

- Sortides periòdiques que es nodreixen de l'enorme potencial del barri; des d'un punt de vista natural i ecològic (entorn rural, torrent de sa Riera...) i també des d'un caire cultural i patrimonial (monestir de la Real i la seva biblioteca, casal de barri, la síquia d'en Baster, els jaciments arqueològics existents).

Aquests són alguns dels projectes que han estat susceptibles de debat dins l'equip de mestres o a les trobades de l'equip directiu amb els diferents agents de la comunitat, però som plenament conscients que se'n prioritzaran uns o d'altres, o bé se'n generaran de nous, en funció de les valoracions que en fem des de la comunitat educativa i de l'experiència.

Els espais des d'un sentit ètic i estètic

L'estètica és, sens dubte, una qüestió de fons, una declaració d'intencions més que determina la forma en què concebem l'escola i l'educació. Com assenyala l'investigador David Bueno (2017), s'ha demostrat que aprendre amb plaer fa augmentar els nivells de dopamina a diverses parts del cervell. Aquest neurotransmissor està directament implicat en processos que augmenten la plasticitat neuronal com l'atenció i la motivació.

Els espais de què disposam a l'escola estan en procés de replantejament integral. Hem començat a seleccionar i ordenar el material, el mobiliari i altres equipaments que pensam que ens seran d'utilitat, a la vegada que ens hem desfet de tot allò que pensam que estava obsolet. Les properes passes formatives tenen ben present aquest aspecte i s'acosten setmanes intenses en aquest sentit; dissenyant quin serà el paper que ha de fer cada un dels espais del centre, els quals, sens dubte, han de respondre a les necessitats d'alumnes, escola i comunitat. Per això, cal preparar i dissenyar uns espais que donin cabuda a:

- El joc, entès com a sinònim de "viure" per a la infància.
- L'exploració i l'experimentació.
- La relació. Estar amb els altres i aprendre de i amb els altres.
- La comunicació; possibilitant i potenciant la multiplicitat de llenguatges.
- L'autonomia i l'activitat lliure.

Projecció exterior i imatge del centre

Com diria Bert Hellinger: "Sense arrels no hi ha ales", i té molt de pes aquesta sentència en una escola amb prop de 90 anys de vida. Per això, justament, pensam que cal fer un viatge cap enrere; recordar i escoltar les persones que habitaren l'escola en dècades passades, contactar-hi, demanar-los coses, conversar-hi. I així, quasi sense voler-ho i sense saber ben bé on aniríem a parar, vàrem iniciar un projecte amb els alumnes més grans de l'escola que tenia com a objectiu apropar l'escola d'ahir als infants d'avui. Gràcies a les gestions i les telefonades de Mar Gaviño, presidenta de l'AFA, vàrem poder contactar amb diferents persones que d'una manera o una altra han tengut relació amb l'escola: la filla de qui en fou director durant els anys setanta i principi dels vuitanta, dues mestres del centre de l'època dels vuitanta, una veïnada i germana de dos exalumnes, i dos exalumnes de

diferents èpoques (un d'ells, durant els anys cinquanta) foren les persones amb qui contactàrem. Fetes les primeres passes, i sincronitzades totes les agendes, vàrem acordar fer un col·loqui transgeneracional amb l'escola del barri com a pretext.

Convidats i amfitrions poguérem gaudir d'aquesta estona en què el més important no era la quantitat o la qualitat de les preguntes o temes que poguessin sorgir, sinó el simple fet de compartir una estona amb persones que han contribuït a escriure la història de la nostra escola. Pensam fermament que vivències com aquesta són una mostra que contribueix a crear vincle amb les persones del barri, i es fan, més que necessàries, imprescindibles. Sobretot, quan a l'imaginari del barri es concep l'escola com *aquell lloc on es va a votar a les eleccions*. A poc a poc, amb la feina iniciada al centre cursos enrere, amb el gir en l'àmbit metodològic i organitzatiu que hem començat a cuinar, i amb una clara intenció d'establir vincles de relació amb els diferents agents comunitaris, aquesta concepció esdevindrà més amable. És qüestió de feina i de temps.

6. CONCLUSIÓ

Partint de l'acceptació de responsabilitat que tenim sobre la situació en què es troba avui l'escola, amb tot o tant per fer..., cal quedar de mans plegades o simplement deixar-se endur per la inèrcia? La resposta és que no. Volem continuar amb aquells petits gestos que ja hem iniciat i volem iniciar-ne de nous i de més grans; fins i tot, d'agosarats. Per què no?

El document *Evolució de la població escolar. Indicadors per a la planificació* de l'any 2016 conclou la seva anàlisi de la situació sobre l'oferta de places al municipi de Palma evidenciant la necessitat de crear un nou CEIP a la zona B d'escolarització a curt termini. Si tenim en compte que la població des Secar de la Real, segons la mateixa Conselleria, és de 5.366 persones (dades de 2016), resulta paradoxal que gairebé duplicant la població de nuclis com Establiments, Son Sardina o Sant Jordi, uns barris que tenen un CEIP almenys d'una línia completa, es Secar de la Real es mantengui com està i no s'hagi incentivat el seu creixement per tal d'atendre l'evident necessitat d'oferta educativa en aquesta zona. Em don el permís per llançar el guant i que l'Administració el reculli, si ho considera. Mentrestant, nosaltres continuarem construint aquest nou projecte amb la finalitat de contribuir a la construcció del benestar per a la infància. El que hagi de venir, benvingut serà.

Agraïments

M'agradaria donar les gràcies a totes les persones que han estat involucrades i lligades al CEIP Es Secar de la Real durant aquest primer any d'aventura, i que de manera directa o indirecta han aportat paraules i reflexions molt valuoses per a la realització d'aquest article.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alcover, Antoni M. *Aplec de Rondaies mallorquines d'en Jordi des Racó*. Tom V. "L'abat de la Real". Editorial Moll.

Ajuntament de Palma. *Dades per a un diagnòstic dels barris de Palma (maig 2012)*. Àrea de Benestar Social, Immigració i Participació Ciutadana. Districte Nord.

Blog Districte Nord. Ajuntament de Palma. *Secar de la Real*. <<https://districtenord.wordpress.com>>

Grimalt i Gelabert, Miquel (1992). *Geografia del risc a Mallorca. Les inundacions*. Institut d'Estudis Baleàrics.

Conselleria d'Educació i Universitat (2016). *Evolució de la població escolar. Indicadors per a la planificació*. Direcció General de Planificació, Ordenació i Centres. En línia.